

хилого віку. При вирішенні завдань подолання соціального занепаду села особливої уваги потребують найбільш вразливі (проблемні) сільські поселення і території.

Висновки. На нашу думку, соціально-економічний розвиток сільських територій є важливою складовою соціальної та регіональної державної політики. У сучасних економічних умовах він має базуватися на нових засадах організаційного забезпечення та фінансування. Необхідно визначити пріоритети державного регулювання, зокрема підтримки комплексного розвитку сільських територій, виходячи з соціальних потреб сільського населення.

Забезпечення та впровадження напрямів державного регулювання сталого розвитку сільських територій можливо за умов участі та співробітництва підприємницьких структур, органів державного та місцевого управління та громадськості.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 43-48.

2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9678>.

3. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?10005>.

4. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9689>.

5. Кропивко М.Ф. Організація державного та самоврядного управління розвитком сільських територій / М.Ф. Кропивко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. VII річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 120-123.

6. Прокопа І.В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І.В. Прокопа // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. VII річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 94-99.

УДК 657.2 (091)

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Собченко А.М., к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет

Визначено особливості управлінського обліку в сільськогосподарському виробництві, які спричинені технологією вирощування біологічних активів та виробництва продукції і впливають на його організацію та методику, до них належать використання землі як основного ресурсу, біологічні активи, сезонність виробництва, тривалість операційного циклу, матеріальні та трудові ресурси тощо.

Peculiarities of management accounting in agriculture, which caused production technology of biological assets and production and affect its organization and methods, these include the use of land as the main resource, biological assets, seasonality of production, duration of operating cycle, material and human resources, etc.

Постановка проблеми. Сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку економіки України і, перш за все, у забезпеченні населення продуктами харчування. Облік на сільськогосподарських підприємствах має певні особливості, які в першу чергу пов'язані із технологією вирощування біологічних активів рослинництва і тваринництва, що є основою саме цієї галузі народного господарства, а, отже, і впливають на його організацію. Галузева специфіка визначає структуру і зміст статей витрат. У межах одного господарства займаються виробництвом різноманітних видів сільськогосподарської продукції, облік яких має свої особливості. Важливою умовою його організації є управлінський облік, який відповідає за формування собівартості сільськогосподарської продукції зумовленими особливостями технології вирощування біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей управлінського обліку в сільськогосподарському виробництві присвячено праці таких українських вчених, як: Білухи М.Т., Василенка О.Д., Гуцайлюка З.В., Дяченко В.П., Мурашко В.М. та ін.

Постановка завдання. Управлінський облік є системою, яка повинна ефективно управляти витратами, інвестиціями, активами і пасивами, грошовими потоками тощо. Кінцевою його метою є допомога керівництву у досягненні стратегічної мети підприємства, і тому він є необхідним для функціонування управлінського контролю.

На сьогоднішній день бухгалтери необізнані в цих питаннях, і це, в першу чергу, пов'язано з відсутністю чітких методичних рекомендацій щодо організації управлінського обліку на підприємствах окремих галузей. З метою раціональної організації управлінського обліку на практиці вітчизняних підприємств необхідно на макрорівні визначити основні моменти щодо його функціонування. При цьому він може бути належним чином організований тільки з урахуванням галузевих та індивідуальних особливостей конкретного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку економіки України і, перш за все, у забезпеченні населення продуктами харчування. Облік на сільськогосподарських підприємствах має певні особливості, які, в першу чергу, пов'язані із технологією вирощування біологічних активів рослинництва і тваринництва, що є основою саме цієї галузі народного господарства, а, отже, і впливають на його організацію [1].

Галузева специфіка визначає структуру і зміст статей витрат. В межах одного господарства займаються виробництвом різноманітних видів сільськогосподарської продукції, облік яких має свої особливості. У цілому на організацію управлінського обліку, а, отже, і на формування собівартості сільськогосподарської продукції впливають фактори, які зумовлені особливостями технології вирощування біологічних активів та сільськогосподарської продукції (рис. 1).

Рис. 1. Фактори, що впливають на організацію управлінського обліку в сільському господарстві

Першочергова відмінність процесу виробництва сільськогосподарської продукції полягає у використанні землі як основного засобу виробництва. При відповідному використанні вона не тільки не виснажується, але й набуває нових властивостей, підвищує свою віддачу як виробнича сила. Періодичне підвищення родючості ґрунту вимагає додаткових витрат для його обробітку і підживлення, що потребує відповідного відображення в обліку та отримання відповідної вигоди у вигляді збільшення обсягів виробництва.

Виробничий процес у сільському господарстві пов'язаний із застосуванням робочої сили та техніки. Ефективність їх використання залежить в першу чергу від природних факторів, оскільки роботи, як правило, виконуються на відкритому повітрі [2]. Тому саме погода впливає на обсяги виробництва продукції, полегшує чи ускладнює виконувани роботи. Це, у свою чергу, призводить до зміни технології виробництва за нормами витрат, часом, і в подальшому впливає на планування обсягів виробництва та реалізації продукції. Отже, в сільському господарстві діє правило, що при однакових витратах вихід продукції стає різним і він не прямо залежить від витрат на її виробництво, що, відповідно, змінює собівартість і ціну продукції.

Сезонність сільськогосподарського виробництва зумовлює нерівномірне використання технічних засобів та робочої сили протягом календарного року. Так витрати періодично накопичуються на рахунках обліку протягом року, а розподіл їх на об'єкти обліку та розрахунок фактичної собівартості біологічних активів і продукції здійснюється наприкінці звітної періоду (року) [3].

Разом з тим, процес виробництва сільськогосподарської продукції в першу чергу пов'язаний з природним процесом біологічних перетворень, адже, окрім продукції, господарства займаються вирощуванням біологічних активів – рослин та тварин. Тому дія економічних законів у сільському господарстві пов'язана з дією біологічних законів, які є основою розвитку живих організмів. Види і порядок вирощування біологічних активів та сільськогосподарської продукції є визначальними при розрахунку їх собівартості, що потребує специфічних методів і прийомів, які і повинен забезпечити управлінський облік.

У господарстві в процесі виробництва за рахунок власних сил і засобів відтворюється значна частина необхідних їм засобів виробництва. Одержана сільськогосподарськими підприємствами продукція може використовуватися для посіву і як корми при вирощуванні окремої продукції тваринництва, а частина вирощених біологічних активів тваринництва та рослинництва зараховується до складу довгострокових біологічних активів (робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження) [4]. Тому частина власної продукції залишається на підприємстві у вигляді сировини для потреб виробництва іншої продукції і через свою вартість переноситься на вартість іншої продукції, що зумовлює значну специфіку обліку витрат і калькулювання (рівень собівартості одного виду продукції залежить від собівартості іншого). Крім того, від одного виду біологічного активу можуть отримувати додаткові біологічні активи та декілька видів сільськогосподарської продукції, що потребує відповідного розмежування витрат та розрахунку собівартості.

Сільськогосподарське виробництво характеризується нерівномірним виходом усієї продукції протягом року при рівномірних витратах. Так в окремі періоди часу по різних видах продукції (літній та зимовий) витрати на виробництво більші, а готової продукції оприбутковується менше [5]. Тому по одних видах біологічних активів необхідно щомісяця визначати собівартість 1ц продукції (приріст тварин, молоко тощо), а по інших - витрати на одну голову (приплід). Крім того, деяка готова продукція рослинництва і тваринництва отримується одноразово в період дозрівання рослин і тварин, що висуває жорсткі вимоги до організації обліку виходу продукції, контролю за її збереженням, переробкою та реалізацією. Разом з тим, для сільськогосподарської продукції та біологічних активів характерні різні калькуляційні одиниці, що потребує відповідного формування й розподілу витрат.

Тривалість виробничих циклів, що залежать від періоду трансформації біологічних активів, визначає необхідність розмежування витрат за ними, які не збігаються з календарним періодом - витрати попередніх років під врожай поточного року, витрати поточного року під урожай майбутніх років, вихід продукції щоденно, один раз у рік або у встановлені проміжки часу.

Отже, багатогалузевий характер сільськогосподарської діяльності, наявність основних і допоміжних виробництв, біологічних активів, різноманітної продукції та сировини і матеріалів власної переробки зумовлюють таку побудову обліку, за якого витрати повинні обліковуватися за галузями виробництва, а всередині них за групами і видами культур і тварин, допоміжними,

промисловими, переробними та іншими видами виробництв. Крім специфічних властивостей сільського господарства, на організацію управлінського обліку впливають і інші фактори, такі, як наявність кваліфікованих працівників на всіх рівнях управління та умови реалізації продукції, яка є нерівномірною, тощо.

Висновки. На сьогоднішній день на сільськогосподарських підприємствах відсутні висококваліфіковані спеціалісти з управлінського обліку. Частковими його завданнями займаються такі працівники, як економіст, бухгалтер з обліку витрат, головний бухгалтер, а за потреби – і керівник. При цьому вони є необізнаними в питаннях обліку, аналізу, планування і контролю витрат, що, в першу чергу, пов'язано з недосконалою нормативно-методичною базою обліку.

Як уже зазначалось вище, сільське господарство є однією з основних галузей економіки, яка забезпечує населення основними продуктами харчування – молоко, м'ясо, яйця, мед, риба, овочі і фрукти тощо. При цьому умови та ціни реалізації на сільськогосподарську продукцію частково регулюються державними органами, які не завжди виправдовують себе порівняно з понесеними витратами. Тому, інформація управлінського обліку ще в процесі виробництва продукції рослинництва і тваринництва повинна враховувати та передбачати можливі з боку держави зміни щодо дій та положень нормативно-законодавчих актів, які впливатимуть на фактичні результати роботи підприємства.

Література:

1. Нападовська Л.В. Управлінський облік / Л.В. Нападовська. – К.: Книга, 2004. – 544 с.
2. Івашкевич В.Б. Бухгалтерский управленческий учет: [учебник для вузов] / В.Б. Івашкевич. - М.: Экономистъ, 2007. – 618 с.
3. Палий В.Ф. Управленческий учет / [Под ред.] В.Ф. Палия и Р. Вандер Вила. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 280 с.
4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: [навчальний посібник] / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
5. Тарасова Т.Ф. Управление затратами на предприятии: [учебник для вузов] / Т.Ф. Тарасова, Э.А. Гомонко. – М.: Проспект, 2009 – 458 с.

УДК 631. 1. 027 : 338. 436

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК

Фастівець Н. П., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

Розкриваються теоретичні та практичні аспекти розвитку маркетингової стратегії в умовах становлення інтеграційних процесів в АПК, уточнюються поняття інтеграції та диференціації в маркетингових дослідженнях.

Theoretical and practical aspects of marketing strategy development in conditions of forming integration processes in APC are considered. Definitions of integration and differentiation in marketing research are stressed